

ЛІНГВОДИДАКТИКА

УДК 378.147.016:81'234

ПОСИЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
СТУДЕНТАМИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ЗАСОБАМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

І.В. Форостюк, канд. пед. наук (Луганськ)

В умовах сучасного життя іноземна мова для будь-якого фахівця є як знаряддя праці, так і культурною складовою його особистості. Під час підготовки студентів, які б відповідали цим вимогам, виникає необхідність використання методів міжкультурної комунікації. В статті визначаються сучасні засоби міжкультурної комунікації та Інтернет ресурси, які можуть допомогти викладачу посилити мотивацію студентів різних спеціальностей вищих навчальних закладів до вивчення іноземної мови. Дане питання розглядається на прикладі різдвяних свят в англійськомовному та українськомовному середовищі.

Ключові слова: іноземні мови, культура, міжкультурна комунікація, традиція.

Форостюк И.В. Усиление мотивации к изучению иностранных языков студентами нефилологических факультетов средствами межкультурной коммуникации. В условиях современности иностранный язык для любого специалиста является как орудием труда, так и культурной составляющей его личности. При подготовке студентов, которые бы соответствовали данным требованиям, возникает необходимость использования методов межкультурной коммуникации. В статье определяются современные способы межкультурной коммуникации и Интернет ресурсы, которые могут помочь преподавателю усилить мотивацию студентов разных специальностей высших учебных заведений к изучению иностранного языка. Данный вопрос рассматривается на примере рождественских праздников в англоязычной и украиноязычной среде.

Ключевые слова: иностранные языки, культура, межкультурная коммуникация, традиция.

Forostiuk I.V. Intensification of the motivation to foreign languages of non-philological students by means of cross-cultural communication. In modern life a foreign language is an instrument for work and the cultural component of any specialist's personality as well. Teaching students who could meet these requirements there is a need for using the methods of cross-cultural communication. The paper describes modern ways of cross-cultural communication and some Internet resources that can help the high school teacher to enhance motivation of students of different specialties for learning foreign languages. The point is considered with the help of Christmas holidays in English-language and Ukrainian- language environment.

Key words: cross-cultural communication, culture, foreign languages, resources, tradition.

Випускник вищого навчального закладу повинен мати фундаментальну підготовку, яка б стояла на одному рівні з вимогами сьогодення. В умовах сучасного життя іноземна мова для будь-якого фахівця є як знаряддя праці, так і культурною складовою його особистості. Викладачі іноземної мови знаходяться на стику академіч-

ного навчання та сучасного життя, і ця позиція може допомогти їм у процесі підвищення мотивації студентів до вивчення іноземних мов. Аналіз філологічної та методичної літератури свідчить про необхідність використання методів міжкультурної комунікації для досягнення цієї мети.

Поняття “міжкультурна комунікація” розгляда-

ють у своїх роботах С.Г. Тер-Мінасова та Ф.С. Бацевич. Питанням інтеграції компонентів культури у процесі навчання іноземної мови присвячені роботи Н.Ф. Бориско, І.А. Закір'янової, В.О. Калініна, Ю.І. Пасова, В.В. Сафонові, О.Б. Тарнопольського, Г.Д. Томахіна, Н.С. Щерби, М. Flower, G.H. Hughes, M. Meyer, L. Sercu, A.R. Wright та інших.

Для досягнення результатів процесу навчання міжкультурній комунікації, у студентів вищих навчальних закладів необхідно формувати певні компетенції для подальшої діяльності в обраній сфері і міжкультурна компетенція одна з найважливіших. Питання формування міжкультурної компетенції представлені в роботах А. Кнапп-Поттхоффа, З. Нікітенко, Н. Гальскової. Теорію ключових компетенцій та компетентнісну модель розглядають В. Болотов, І. Зимня, А. Хуторской.

Об'єктом дослідження в даній статті є засоби міжкультурної комунікації, які можливо використати під час викладання іноземних мов.

Предметом дослідження є засоби міжкультурної комунікації, що використовуються під час викладання іноземних мов студентам нефілологічних спеціальностей з опорою на концепт традиційні свята.

Метою даної статті є розкрити поняття "міжкультурна комунікація", визначити сучасні засоби міжкультурної комунікації, які допоможуть посилити мотивацію до вивчення іноземної мови студентів нефілологічних факультетів вищих навчальних закладів, розглянути можливості їх використання у концепті традиційні свята на конкретному прикладі свята Різдва.

Актуальність дослідження обумовлена практичною необхідністю викладання іноземної мови у комунікативному руслі та у контексті міжкультурної комунікації на даному етапі розвитку суспільства. Сьогодні виникла потреба в таких фахівцях, які б могли виконувати роль посередника в мовній та міжкультурній комунікації.

Міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур

[1, с. 12]. С.Г. Тер-Мінасова бачить головною відповіддю на питання щодо рішення актуальної задачі навчання іноземним мовам як засобу комунікації між представниками різних народів те, що мови мають вивчатися в нерозривній єдності зі світом та культурою народів, які говорять цими мовами [1, с. 27]. Ф.С. Бацевіч зазначає, що дослідження міжкультурної комунікації не обмежується лише аналізом засобів мовного коду, а охоплює комплекс проблем, пов'язаних з етнічними, соціальними, культурними, психологічними чинниками, тобто виявом усіх аспектів фізичного і духовного життя етносу [2, с. 254]. Таким чином, людина та культура, з якою вона стикається в під час вивчення іноземної мови, може стати головним чинником для формування та підтримки на необхідному рівні мотиваційної складової даного процесу.

До компонентів культури, що несуть національно-специфічне забарвлення, С.Г. Тер-Мінасова відносить як мінімум наступні: а) традиції, звичаї та обряди; б) побутову культуру, тісно пов'язану з традиціями, тому її називають традиційно-побутовою культурою; в) повсякденну поведінку, а також пов'язаний з нею мімічний та пантомімічний коди певної лінгвокультурної спільності; г) "національні картини світу", що відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, національні особливості мислення представників культур; д) художню культуру, що відображає культурні традиції етносів [1, с. 27-28]. Саме ці чинники грають важливу роль в підвищенні зацікавленості студентів до іноземних мов. Але сучасне життя розширює можливості міжкультурного спілкування молоді, а відповідно і можливості викладача. Ми маємо на увазі Інтернет-ресурси, якими користуються студенти. Багатьом під час спілкування на різноманітних тематичних форумах заважає мовний бар'єр, і для його подолання необхідно звертатися до іноземної мови (англійська сьогодні є однією з найпоширеніших мов спілкування в Інтернеті). Навколо обговорення різних тем формуються тематичні групи, які можна відстежувати для поповнення інформації в рамках різнома-

нітних концептів. Таким концептом, який може слугувати темою, що використовує методи міжкультурної комунікації і викличе зацікавленість студентів можуть стати традиційні свята. Розглянемо, наприклад, Різдвяні свята. Ця тема сьогодні не оминається жодним вищим навчальним закладом у своїй виховній діяльності, а для викладачів іноземних мов (особливо англійської) вона є однією з тих, що дає найбільший лінгвістичний та культурологічний матеріал.

В даному концепті вступним та основним для розуміння його суті в європейській та американській культурах можна розглядати американське прислів'я "Christmas comes but once a year" яке означає, що, оскільки Різдво приходить тільки один раз на рік, то люди мають відноситися до нього як до особливого періоду, бути добрим до інших, особливо до дітей [3, с. 100]. Українська фразеологія не дає зразків подібного змісту. Тема благодійності одна з провідних в англійській рідзвяній традиції. Вона відображається в багатьох поздоровленнях з Різдвом. Наприклад, Інтернет-ресурс Phrases, sayings, idioms and expressions at The Phrase Finder <http://www.phrases.org.uk/meanings/christmas-card-sayings-and-phrases.html> під час свят пропонує широкий ряд відомих висловлювань, які стали основою для написів на англійських рідзвяних листівках. Вони складають тематичний ряд, який відображає основну концепцію святкових поздоровлень, наприклад:

1. *Christmas is the season for kindling the fire of hospitality in the hall, the genial flame of charity in the heart. Washington Irving. (Різдво це час, щоби запалити вогонь гостинності в будинку, добре полум'я благодійності в серці).*
2. *Christmas is not a time nor a season, but a state of mind. To cherish peace and goodwill, to be plenteous in mercy, is to have the real spirit of Christmas. – Calvin Coolidge. (Різдво це не час і не пора року, але це – стан душі. Опікуватися миром і доброю волею, бути плідним в милосерді, це й означає мати Різдво в душі).*

3. *I love the Christmas-tide, and yet, I notice this, each year I live; I always like the gifts I get, but how I love the gifts I give! – Carolyn Wells. (Я люблю рідзвяний час, я помічаю це кожного року; я завжди люблю отримувати дарунки, але як я люблю їх дарувати!)* [4].

Ключова ідея таких привітань – благодійність, милосердя, бажання щось віддати іншим.

Дух Різдва, традиційно популярний в англійській культурі, також відображений в подібних висловах і, відповідно, вже від них знов з'являється у поздоровленнях:

If you don't have Christmas in your heart you won't find it under the tree. (Якщо Різдва немає в серці, то під ялинкою його не знайдеш).

For the spirit of Christmas fulfils the greatest hunger of mankind. Loring A. Schuler. (Дух Різдва виповнює найсильніші бажання людства).

I wish we could put up some of the Christmas spirit in jars and open a jar of it every month. – Harlan Miller. (Якби ж ми могли покласти дух Різдва в глечик і відкривати його кожного місяця) [4].

Ще одною особливо популярною є традиція в англійських країнах – збиратися разом всією родиною на Різдвяні свята:

At Christmas, all roads lead home. (На Різдво всі дороги ведуть додому).

Christmas ... is not an eternal event at all, but a piece of one's home that one carries in one's heart. Freya Stark. (Різдво це зовсім не безкінечна подія, а частинка дому, яку кожен носить в своєму серці) [4].

Сьогодні ідея "духу рідздва" активно входить і в наше життя із традиційними рідзвяними кінофільмами, в яких в основній сюжетній лінії відбувається очікування рідзвяного чуда завдяки милосердю людей або Санта Клаусу, а також збереження цього чарівного духу. Благодійність, милосердя, родинність свята останніми роками відновилися в нашій культурі.

В той же час, якщо порівнювати англійські привітання із українськими сучасними рідзвяни-

ми привітаннями, то ми бачимо, що хоча останні також вміщують побажання щастя, радості, однак, одним з головних складових є побажання смачної куті та гучної коляди, і, звичайно ж, згадується маленький Ісус. В них більшою мірою відображаються українські традиції. Приклади взяті з Інтернет-ресурсу: Українські традиції <http://traditions.org.ua/kalendarni-sviata/pryvitannia-dovsviat/284-rizdviani-pryvitannia>, який пропонує цілу низку привітань. Ось дяки з них:

1. *Куті смачної, коляди гучної,
Щасливого Різдва і на весь Рік добра!*
2. *Хай Різдво з тим завітає,
Чого серце забажає.
Хай несе у кожную хату
Щастя, радості багато,
Хай смачна кутя Вам вдасться,
Хай в сім'ї панує щастя.
Щоб весела коляда
В хату радість принесла.
Христос рождається!*
3. *Ой йшла Колядка вулицями в місті,
У стічках сріблястих, в світлому намисті.
Іскорки Веселі на сніг розсипала,
„Божий син родився!” – усіх сповіщала.*
4. *Доброї долі, достатку доволі,
смачної куті та добра у житті.
Хай Бог з Вами буде завжди і усюди,
хай всім помагає – Христос ся рождає!! [5].*
Більш давні традиційні українські поздоровлення дотримувалися радше релігійної тематики, хоча коляда, звичайно, присутня і в них:
 1. *Хай народжене дитячко в вертені на сніні
Принесе мир і радість всій вашій родині.
А Матір Божя, Матір єдина,
Випросить ласки у свого Сина.
Хай Господь Вас охороняє! Христос ся рождає!*
 2. *У Вифлємі – в стайні на сніні –
Христос родився всім на спасіння!
Люди, радійте, Христа вітайте,
Божому сину славу віддайте!
Слава на небі Богу Святому,
На землі спокій роду людському!*

3. *Христос Ся Рождає!*

*Від нас до Вас у коляду посилає.
Ангели злітають, Ісуса вітають,
І ми радуємо, Ісуса пестуємо,
Хвалу віддаймо, Колядників приймаймо!
Пляшку горілки на стіл покладіть,
А голубці і пампушки – то добрі закуски,
Прийміть, не гордіть.
Чого зичу Вам, панство,
Того Вам вінчую! Христос Ся Рождає!
(записано від Бойкович Володимир
з м. Калуша, Прикарпаття) [5].*

Навіть у такому невеличкому огляді ми бачимо, що різдвяна тематика в англійськомовних країнах дещо відрізняється від української. У нашій традиції різдвяні побажання групуються як навколо релігійної складової свята, так і народної, яка іде ще з дохристиянських часів. Англійськомовні привітання безумовно відображаючи релігійну складову, на першій план виводять родинні цінності та стан душі.

Одним з ресурсів, яким користуються викладачі мови, є музика. Наприклад, ми використовували AccuRadio – <http://www accuradio.com/#!/holidays/> – багатоканальну Інтернет радіостанцію, яка була спеціально створена, щоб показати потенціал нового медіа ресурсу. В різдвяний період його слухачами стали 1000000 інтернет-користувачів. Різдвяна музика згрупована у сорок три тематичні підборки, які зацікавлять слухачів різного віку. Наприклад: Blue and White Christmas, Channel O ('O Holy Night,' 'O Come All Ye Faithful,' 'O Tannenbaum,' and so forth), Christmas Country, Christmas Party, Christmas Standards (lots of versions of only the best-known Christmas songs), Holiday Pop/Rock, Holiday on Broadway, Home for Christmas, The Jingle Channel (If it's a holiday classic with the word "Jingle" anywhere in the title (e.g., "Jingle Bell Rock"), you'll hear it here!), What Child? (Greensleeves) (Dozens of versions of the traditional "Greensleeves," also known as "What Child Is This?") та багато інших. На кожні свята радіо подає тематичну добірку пісень.

Зрозуміло, що сучасні програми, за якими проводиться викладання іноземних мов для студентів

немовних спеціальностей, не дають можливості приділяти багато уваги питанням міжкультурної комунікації та компетенції. Однак, на наш погляд, знайти вихід у подібній ситуації допоможе метод проектів, реалізація яких можлива під час поза-класної роботи.

Таким чином, ми можемо зазначити, що міжкультурна комунікація, як невід’ємна складова глобалізаційного процесу, має стати дієвим чинником для підвищення мотивації студентів при вивченні іноземної мови. Одним з важливих додаткових засобів стає Інтернет, якій може надати широкі можливості викладачам іноземної мови і значно підвищити рівень навчання спілкуванню між української молоддю та представниками різних національностей. Використання методів міжкультурної комунікації у процесі викладання іноземних мов студентам вищих навчальних закладів, а також сучасні засоби, що дозволяють втілювати їх у навчальних процес, потребують подальших досліджень.

Перспективи аналізу даної тематики ми бачимо у розгляді різних складових концепту традиційні свята як засіб міжкультурної комунікації з огляду на можливість їх використання у викладанні іноземної мови у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова – М. : Слово / Slovo, 2000. – 259 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич – Київ. : Видавничий центр “Академія”, 2004. – 346 с.
3. Richard A. Spears. McGraw-Hill’s Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs / Richard A. Spears. – “McGraw-Hill”, 2005. – 1080 с.
4. Phrases, sayings, idioms and expressions at the phrase finder [Електронний ресурс] : Веб-портал : The meanings and origins of sayings and phrases. – Режим доступу : <http://www.phrases.org.uk/index.html>
5. Із покоління в покоління – українські традиції [Електронний ресурс] : Веб-портал : Українські традиції. – Режим доступу : <http://traditions.org.ua/>